Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Disputationum phylosophicorum pars III. s. physica particularis - Cod. Ettenheim-Münster 229

Archert, Ignatius Ioannus Franc.

[s.l.], 1730

Quaestio 4a

urn:nbn:de:bsz:31-120397

Visual Library

Dices 2° globos Ctesibii pyxide conferebat aeris elastica. R. quod aer, aliquo Num 1ius
Elementorum Elasticus sit, patet ex Elaterio vide aliud aliquid, quia
aer seu spiritus, quia expansus plus aquo terrae implet aut plus aqua possit
admittere unde in dicitur: atque tanta virtute habet elasticae
aer quod: Experientia eo, quod de multo alio Certo tam manifesta tibi experientia
quod de aere sic est vase sclopeto pneumatico compressum habes
ubi eam viam invenit, tanto impetu erumpit, ut instar nitrati
pulveris plumbeos ferreosque globos, e fistula ejiciat. Imo inventa
patet Fabri Phys. L. 2 Pr. 248. etiam tormenta bellica majora
loco Nitrati pulveris compresso aere onerari, majoresque globos
emitti posse. Et quod adhuc est, ut flamma quam parva ratione
producat omnem ante ipsam, experimentum saltem de terra et aqua,
unde constet terram et aquam aut parum aut nihil comprimi posse.
Denique si aliquae rationes in contrarium, propono efficaces,
quas brevitatis studio modo referre non vacat.

Quaestio 4ª.

De Aliis mixtis Elementorum.

Alii mixtis dicuntur illa, quae simpliciter non sunt atoma, ex his Num 2ius
enim ipsis fere omnibus obtineat raritas et densitas de illis hic
breviter est agendum.

Articulus unicus

De Raritate et densitate

Ad 1° quod raritatem et densitatem pro suis duplex: videlicet improprie Num 3ius
seu late, et proprie seu stricte. raritas improprie seu late sumpta
dicitur esse illa, quae consistit in dicta distantia ac distantia earumque partium
quo pacto dicitur spongia habere raritatem, quia ejus partes, partim sunt
discontinuae, densitas vero improprie seu late accepta dicitur
illa: quae consistit in earundem partium indistantia seu continuatione
sic etiam spongia quando comprimitur dicitur condensari. raritas proprie
et stricte sumpta dicitur consistere in tenuitate et subtilitate partium.
densitas vero proprie et stricte sumpta dicitur consistere in ipsa spissitudine et ...

Notandum 2.o aliud descriptive raritatem et densitatem generice et stricte
sumptam, quo dicitur: quod sub parvis dimensionibus habet parum materiae, rarum
esse; densum vero quod sub parvis dimensionibus multum habet materiae. raritatem
vero et densitatem improprie et late sumptam intelligentiam, quo dicitur
densum esse, cuius partes sunt valde propinquae: rarum vero, cuius partes
distant. Notandum 3. raritatem in abstracto posse definiri, quod sit forma
per quam parum materiae ponitur in magno spatio; densitatem vero quod sit forma
per quam multum materiae ponitur in parvo spatio, his Notatis.

Num 5 et [illegible] Quaeritur 1.o Rarefactio et condensatio non bene explicatur per intussusceptionem, vel
extrusionem corpusculorum heterogeneorum. contra Communis peripateticorum contra
Recentiores. Probatur: quia raritas et densitas stricte sumpta non habetur per susceptionem
aut expulsionem corpusculorum heterogeneorum, ergo etiam rarefactio et condensatio
stricte dicta non habetur per intussusceptionem aut extrusionem corpusculorum hetero-
geneorum. Consequentia videtur esse nota. Probatur igitur antecedens: certum videtur quod in elementis
puris detur aliqua raritas aut densitas stricte accepta, sic enim terra
densior est quam aqua, aqua densior aere, aer densior igne; ex opposito
aqua videtur esse rarior quam terra, aer rarior quam aqua, ignis denique
rarior quam aer: sed haec raritas et densitas non habetur per absorptionem aut susceptionem
corpusculorum heterogeneorum. quod nullatenus negare possunt adversarii, nisi velint
dicere, quod omnia elementa sint eiusdem raritatis aut densitatis: quod
esse aperte falsum, Quis enim dicat, ignem purum non esse magis densum
quam terram, aut terram non esse magis raram quam ignem purum? non videtur certa
ex eo esse quod hic sermo sit de elementis puris. Si dicant non dari elementa
pura, eo quod omnia quaedam suos habeant poros, per quos aliud corpus aliquod
quaedam subtiliora repleta sint. Contra est, quia gratis finguntur pori in
aqua et aere, et etsi aqua suos habet poros, non tamen potest dici, quod etiam
aether et ignis suos habeant poros, si enim etiam aether suos haberet
poros, tunc deberet admitti aliquod corpus ipso aethere et igne subtilius, quod poros
aetheris et ignis posset et deberet replere: ideo autem quia subtilius, non posset
habere suos poros, nisi in infinitum procedere velimus, quod absurdum esset
tenuius et subtilius non erit corpusculum heterogeneis subtilioribus.

quo erit substantia densior, cum mutuo adversariis densitas non libeatur, aliunde, quam a carentia vel absentia effluviorum heterogeneorum subtiliorum quo substantia modo terrena erit densior aere, densior aqua, densior ipsa terra, cum omnia ipsa corpora in sententia opposita suos intra poros innumera habeant effluvia heterogenea subtiliora.

Dico 1. Rarefactio nequit explicari per productionem maioris ubicationis seu extensionis localis eiusdem materiae, ita cum schola communi peripateticorum pro ratione rarefactionis formaliter accepta. quo probatur Num. 55us
materia sub magnis dimensionibus ponitur. atqui hoc non potest nequit explicari quia per extensionem localem partium, quia singulae partes rei rarefactae ubicantur per maiorem ubicationem. tum res rarefacta maius occupet spatium, et vicissim res condensata minus occupet spatium quam antea occupaverat sic aqua frigida mediam implens ollam, quando calore rarefit, totam implet ollam, incipit ebullire et effundi; sic pulvis nitratus intra bombardam condensatus parvum occupat spatium, dum vero a calore ignis rarefit, magno vi ac tumultu erumpit foras et multo plus locum occupat spatium plus, quam decies millies maius, ut luculenter hic per multum aut parum materiae, quodlibet res naturalis certum spatium constituit. unde aliquo modo maius occupet spatium non dicit rarefieri aut condensari, nec omnis leonis, sed haec est indivisibilis, et distinctio apparens ad minus spatium in catulo tenero et modo maius spatium in leone adulto apparebit.

Dico 2do iuxta omnem sententiam per rarefactionem non debet replicari res seu existere in duobus locis. atqui hoc ratione replicat quod Num. 56us
probatur maior, per replicationem res existit in pluribus spatiis adaequatis et interruptis, quod non fit in rarefactione, ubi res tantum occupat plus spatii non interrupti, sed quod adhuc inter spheram spatii adaequati.

Dico 3tio debet res rarefacta existere distinctive. quo probatur minor: quia res non Num. 57us
existit per rarefactionem tota in toto, et tota in qualibet parte spatii. Num. 58us

Dico 4to debet res rarefacta debet maius occupare spatium quam eius materia competat. quo probatur. quia cum eius materia competat per his circumstantiis, non in aliis circumstantiis tamen.

Num: 5 qui. Dices: post rarefactionem resultat productio maioris quantitatis, et eadem [illegible] destructio prioris quantitatis. Resp. Communiter nego, quia non potest ostendi causa destructivam novae quantitatis in rarefactione, neque causa destructiva prioris quantitatis in condensatione, cum non sit ratio, quae exigat priorem quantitatem destrui, eo quod neque deficere debeat ex defectu subiecti sustentationis seu materiae, neque ex defectu causae finalis, neque ex defectu subiecti sustentationis seu materiae, neque ex defectu causae finalis, neque ex praesentia contrarii, cum nullum habeat, neque ex defectu causae conservativae, nempe Dei; longe est efficacior ratio ad ratio esse [illegible] in rarefactione debet produci nova quantitas, tunc non debet simul produci materia [illegible] accidens debet esse in eodem subiecto. Secundo debet duplex quantitas esse in eodem subiecto, quod etiam est contra naturam quantitatis, utpote, quae est incompenetrabilis cum alia quantitate. Si dicas [illegible], quae [illegible] exsistit sub minori quantitate, existere deinde sub maiori quantitate extra se; quod si hoc fieret, tunc non existeret materia cum maiori quantitate in maiori loco per potentiam. Si [illegible] [illegible] rarefactio, ut patet [illegible], si [illegible] superflua erit productio novae quantitatis, cum sufficiat potentia [illegible] maioris ubi omnis eadem [illegible] et [illegible].

Quaestio 4ta

An et quo modo singulis elementis conveniat.

Articulus 1us.

An et quo modo elementis conveniant primae qualitates.

Num: 6 ens. Quod in elemento quolibet continueatur aliqua ex his 4 qualitatibus, extra controversiam est, ideo hic agitatur: quarum qualitates singulae insint elementis, et in quo gradu intensionis; circa porro hic omnes authores dissentiunt [illegible], quod unum [illegible] [illegible] seu in summo, alterum in excellenti seu [illegible] aut infra summum, cuilibet elemento convenire unam qualitatem in summo [illegible] certum est, probatur [illegible] qualitas, quam debet elementum in summo, aliam [illegible] in gradu inferiore, quarum autem illae sint in singulis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de gen. [illegible] ait terra sicca magis quam frigida, aqua autem frigida magis quam humida, aer autem humidus magis quam calidus, ignis autem calidus magis quam siccus. [illegible] concludit terram esse in summo siccam in excellenti frigidam [illegible] [illegible] [illegible] aliqua [illegible] certa sit, alia minus certa sit, de his igitur breviter agendum quae minus sunt certa.

Num 6 im. Dices igitur: aer est natura sua [illegible] esse potius calidus in excellenti quam frigidus, [illegible] [illegible] parte per calorem [illegible] magis [illegible] [illegible]: ex aethere [illegible] [illegible] convenientia in oppositum quia [illegible] [illegible], quod est [illegible] [illegible] caeli, aere [illegible]